

НИКОЛАЙ РАЙНОВ НЕНАСИТНО ОКО

chitanka.info

Имало едно време някъде си баща и син. Те засели една нива с пшеница. Долитали врабци и зобали семето. Бащата пращал сина да пъди врабците — да не кълват посятото. Синът ходил два-три дена наред, махал с една върлина, замерял с камъни и буци, но все не можал да пропъди врабците: той ги пропъди оттук, те хвъркнат, а след малко накацат по-далеч; и оттам ги разпъди, а те кацнат на друго място. Все тъй ги пъдел момъкът, а те все тъй се връщали, той се ядосвал и почвал да удря все по-силно с върлината. Веднъж, като замахнал, ударил една врабка, та й счупил крака; тя подхвърквала, но от болки не могла да лети и паднала наземи. Момъкът я хванал и се готвел да й откъсне главата, а врабката почнала да се моли:

— Пусни ме, човече, моля ти се; недей ме убива! Имам пет малки врабченца — пусни ме да ги отхраня.

— Как ще те пусна? — рекъл й момъкът. — Не тегля ли тия няколко дена все от вас — от тебе и от другите врабчета? Отсам ви прогоня — отдругаде налитате. Не те пущам. Ще ти откъсна главата — да си отмъстя на целия ви род.

— Недей, моля ти се — думала врабката. — Аз ще те науча да разбираш езика на всички животни. Но недей казва никому това, че инак ще умреш.

Тогава момъкът се съгласил. Врабката му духнала в устата и той оттогава почнал да разбира езика на животните. Когато на другия ден отишъл на нивата, по нея пак били плъзнали врабчета — да кълват зърна. Един стар врабец казвал на по-младите врабчета:

— Яжте само ония зърна, които няма да поникнат! Тия, които са годни, оставяйте!

И момъкът, като чул това, отишъл си вкъщи. Баща му го попитал защо не отиде да пази нивата, а той му рекъл:

— Защо ще я пазя? Врабците сами я пазят. Те кълват само ония зърна, които няма да поникнат. Защо да дремя там по цял ден и да махам с върлината?

Баща му се ядосал и рекъл:

— Ти си мързелив, та от леност вече не ти се отива. Я върви пази нивата, че като взема една тояга — с бой ще те откарам дотам!

— Няма да вървя — възпротивил се момъкът. — Толкова дни пазих: без полза е.

— Ще ти кажа аз тебе с полза ли е, или без полза! — викнал бащата и грабнал една тояга.

Синът се уплашил да го не удари баща му, та набрал камъни и побягнал. Тъй се гонили те по селото. По едно време бащата хвърлил тоягата да замери сина си, но не го ударил. Синът се ядосал и хвърлил камък, та ударил баща си и му спукал главата. В онова царство имало много строги закони за синовете, които не почитат бащите си. Бащата се оплакал на царя и той повикал сина да го съди.

— Ти защо си разцепил главата на баща си? — запитал го царят.

— Имаше защо — отвърнал синът и разказал за караницата между него и бащата.

— Аааа! — рекъл царят. — Ти си много знаял! Щом знаеш толкова много, навярно знаеш и къде е заровена съкровищницата на цар Соломона. А, не знаеш ли?

— Не знам — казал момъкът.

— Тогава ще те хвърлим в тъмницата, докато издигнем бесилката после ще те обесим — рекъл царят.

Хвърлили го в тъмницата. Докато лежал там, чул, че две свраки, които подскачали по двора, си говорели една на друга:

— От три дена нищо не съм хапнала.

— И аз не съм.

— Сега ще бесят едного, та ще има какво да си хапнем. Когато летях насам, видях, че побиват гредите на бесилката.

— Отдалеч ли идеш?

— Отдалеч зер. Чак отвърх планината, дето е зарита съкровищницата на цар Соломона. Над нея има един кръстат дъб: на него ми е гнездото. А ти отде идеш?

— Още от по-далеч: отвъд морето ми е гнездото. Три дена съм летяла, нищо не съм хапнала.

— Тогава да бързаме към бесилката; дано там се наядем.

Като чул тоя разговор на свраките, момъкът се успокоил и легнал на земята да спи. Събудили го стражите, когато била готова бесилката.

— Хайде, ставай! — казали му те, — Ще те обесим.

— Бесете ме! — рекъл.

И тръгнал с тях. Извели го от тъмницата и го закарали при бесилката. Там се бил събрал целият град — да гледа. И бащата на

момъка бил, и царят. Когато покачили виновния, царят го запитал има ли нещо да каже. Той рекъл:

— Ще ти кажа, царю честити, къде е заровена цар Соломоновата съкровищница, но ще трябва да ми заколиш петстотин коня, хиляда крави и триста овце, да ги одереш и да ми дадеш хора да ги отнесат на планината, дето им кажа.

— Добре — рекъл царят. — Прощавам ти живота.

И като се обърнал към джелатите, казал им да снемат момъка от бесилката. Снели го, царят заповядал да заколят петстотин коня, хиляда крави и триста овце, да ги одерат и отнесат там, където рече момъкът. Изпълнила се веднага царската повеля. Отнесли месото, дето казал момъкът. Там той насякъл месото на късове и го разхвърлял по скалите, храстите и тревата. Идвали какви не зверове и птици да ядат от месото. Момъкът се скрил в една пещера близо до кръстатия дъб и слушал какво си говорят. Говорили си животните много неща, но за цар Соломоновото имане не станало дума. Месото било изядено, останали само костите. Тогава долетели три белоглави орли, кой от кой по-стар, и почнали да кълват костите. Като кълвали, взели да се питат един друг кой е най-стар от тримата.

— Аз съм най-стар — казал единият.

— Не си ти — викал другият. — Аз съм.

— Аз съм по-стар и от двама ви — казал третият. — Я ми кажете, какво помните вие?

— Аз помня — рекъл единият, — че когато бях дете, падна сняг до пояс в ония места по равнините, където никога по-рано не било валяло.

— То е нищо — казал другият. — Аз помня, че на мое време се случи голяма суша: много хора измряха от глад.

А третият рекъл:

— Нали ви казах, че сте по-млади от мене? Аз помня, когато заровиха цар Соломоновото имане; тогава бях дете; царските хора докараха златото на триста мулета — и товарът беше толкова тежък, че едва го изнесоха тук, на тоя връх. Парите разделиха на три: единия куп заровиха хе там, под оня голям камък, другия — под дъба, а третия изсипаха там, в оная пещера, и го затрупаха отгоре с камъни и пръст. От умора мулетата измряха до едно — и ние ги изядохме.

— Е, то се разбра, че ти си бил наистина най-стар — казали орлите и отлетели.

На другата заран дошли при момъка царски хора и му рекли:

— Царят ни прати да те питаме намерил ли си това, за което те е пратил; ако не си — ще ти вземем главата.

— Намерих го — рекъл им той, — но няма с какво да го пренеса. Кажете на царя да прати триста мулета и шестстотин чувала; като ги доведат хората, ще им кажа къде са парите — да натоварят мулетата и да отнесат златото на царя.

Пратениците се върнали при царя и му казали какво им заръчал младежът. Царят тозчас наредил да пратят мулета, чували и хора. Отишли царските хора в планината. Момъкът им казал:

— Доведете най-напред сто мулета тук.

Довели му сто мулета.

— Махнете сега тоя камък.

Те се напънали, но камъкът бил тежък, не се и мърдал. Напънали се още веднъж, едва го помръднали. Разклатили го отсам-оттам, подигнали го с прътове и лостове и го обърнали. Под камъка се открил дълбок трап, пълен с жълтици. Товарили, товарили, натоварили стоте мулета. Сетне момъкът ги отвел под кръстатия дъб.

— Копайте тука — рекъл.

Те почнали да копаят. Копали цял ден и чак вечерта лъснало златото — толкова дълбоко били закопани парите. Почнали да гребат жълтиците, да пълнят чувалите и да товарят мулетата. И там натоварили сто мулета с жълтици. Най-сетне човекът ги отвел при пещерата.

— Разровете тук — рекъл им той.

Разровили. Почнали да копаят пръстта и да махат камъните. И там копали цял ден, докато се показали парите. Натоварили и тях, подкарали мулетата и отнесли жълтиците на царя. Като видял толкова много жълтици, царят заповядал — никой да не казва никому, че са намерени пари: който каже — ще му отрежа главата. Царят заключил парите и никой не посмял да обели зъб. Момъкът стоял в планината ден-два, па разбрал, че скъперникът цар не ще се сети за него да го награди, че му е открил такова голямо съкровище. Царят не само не му дал награда, не само не му поблагодарил, ами не му пратил дори и хляб да яде, но го оставил в планината да гладува. Момъкът се върнал

в село и се надявал, че царят все ще си спомни за него и ще му прати поне една торба жълтици. Чакал, чакал, па като видял, че не ще го огрее, казал на баща си:

— Ние с тебе се карахме, бихме, а царят спечели. Триста мулета жълтици, а на мене дори една торба не даде. Я стани ти, та иди при него и му кажи да ти отмери една крина пари.

Отишъл бащата при царя и му рекъл:

— Добър ден, царю честити. Прати ме син ми да му отмериш една крина жълтици, от тия, които е намерил в планината.

— Син ли? — престорил се на учуден царят. — Чий син? Какъв син?

— Моят син, царю честити, когото щеше да бесиш. Оня, който намери цар Соломоновото имане.

— Имане ли? Я се махай оттука! Какво имане? Кой е намерил имане?

— Син ми го е намерил, царю честити. Триста мулета са пренесли жълтиците от планината до тук.

— Триста мулета зер! И ти едно, та триста и едно. Я си затваряй устата, че ще те пратя на бесилката!

Бащата се уплашил и си отишъл в село. Син му го посрещнал и запитал:

— Даде ли ти царят пари?

— Не само че не ми даде, ами искаше да ме прати и на бесилката.

— Тъй ли? Я иди ти още веднъж, та му поискай. Ако ти не даде и сега, аз ще ида в съседното царство; там живее цар, по-силен от нашия: нашият се бои от него, затова крие парите. Ти кажи на царя: „Син ми ме прати да му отмериш една крина жълтици. Ако му не отмериш, ще иде да се оплаче на съседния цар и да му каже, че си намерил голямото имане.“ Тъй му речи; като чуе тия думи, той ще ти даде пари, колкото искаш.

Бащата отишъл втори път при царя.

— Син ми ме прати — рекъл — да ми отмериш една крина жълтици от голямото имане. Инак ще иде при съседния цар — да те обади, че си изровил съкровището.

Царят се уплашил да не би наистина синът да направи това; той мислил що да стори, па най-сетне решил:

„Ако бащата отиде с празни ръце и се оплаче на сина си, оня ще ме издаде на съседния цар. Но ако заколя бащата, синът може да си помисли, че са го нападнали разбойници по пътя и са го убили, та няма нищо да направи. Ако ли дойде при мене — да пита за баща си, — ще заповядам да заколят и него.“

И той заповядал да отсекаат тавата на пратения. Синът чакал, чакал, па като видял, че баща му се не връща, отишъл в града. Там питал, разпитвал и най-сетне се научил от царските хора, с които товарили заедно парите на планината, че царят е заклал баща му. Той решил да си отмъсти. Отишъл веднага при съседния цар и му разказал за намереното голямо имане. Царят, като чул това, запитал момъка:

— Ами ти отде се научи, че тъкмо на това място са заровени жълтиците?

Момъкът не смеел да каже, че чул от птиците за мястото, дето били парите; страх го било, че щом каже — веднага ще умре.

— От хора чух — рекъл той на царя.

— От хора ли? Не може да бъде. Аз толкова години разпитвам де кого срещна за това имане и никой не е можал да ми каже, та ти ли си чул от хора? Кажи си право.

— Право да си кажа, царю честити — рекъл момъкът, — насън ми се яви сам цар Соломон и ми каза къде са заровени парите.

Тогава царят рекъл:

— Ти щом знаеш толкова, сигурно ще знаеш къде живее Червеният вятър.

— Не знам, царю честити — казал момъкът. — Не съм чувал нищо за Червен вятър. Защо ти е да знаеш къде живее?

— Червеният вятър ми открадна дъщерята — рекъл царят. — Открадна я и побягна далеч някъде; толкова хора пращах да го дирят, да го заловят, да го убият и да ми върнат дъщерята, но никой не можа да го намери. Ти щом виждаш сънища, иди преспи три ноци на гробищата, дето се събират всички дяволи, таласъми и ветрове — дано му научиш скривалището. Ако убиеш Червения вятър и ми доведеш дъщерята, ще ти я дам за жена, ще отнема царството на оня, комуто си открил голямото имане, и ще ти дам толкова жълтици, колкото поискаш. Но ако не сториш това, недей ми се вестява по-добре пред очите: върви, където щеш!

Още същата вечер момъкът отишъл на гробищата. Цяла нощ стоял, никой се не мярнал там. Следната нощ пак отишъл, но пак не дошъл никой. На третата вечер, като отишъл, видял, че на едно сухо дърво сред гробищата седят две кукумявки и си приказват. Той се повлякъл поземи — да не би да го усетят птиците и да се изплашат — и се промъкнал под дървото.

— Тежко време настъпи за нас, сестрице — почнала да се оплаква едната. — Червеният вятър е затворил всички извори в гората, където живея аз, та няма отде вода да прием.

— Ох, сестрице, питаш ли мене? — додала другата. — И моето не е лесно. Там, дето живея аз, Червеният вятър минава през деня, когато ние не виждаме нищо, та ни обира яйцата от гнездата и ги носи на царската дъщеря да ги яде. Не можем едно пиле да си измътим — да му се нарадваме. А в градовете и в селата не смеем никъде гнездо да свием, че хората ни мразят: чуе ли се кукумявка да се обади някъде, за проклетия го смятат, та ни убиват и ни развалят гнездата. Намислила съм тук някъде да търся място — гнездо да си свия.

Тъкмо рекла кукумявката това, една мравка попъзляла в носа на легналия момък и той кихнал. Кукумявките се подплашили и отлетели. Момъкът постоял на гробищата до заранта и щом се съмнало, отишъл в двореца.

— Е, ще идеш ли да дириш Червения вятър? — попитал го царят.

— Ще ида, царю честити, но искам да ми дадеш едно кълбо тънка червена коприна — колкото може по-голямо.

Царят заповядал да намерят на момъка кълбо; дали му кълбо, едро като диня. Той го взел и вечерта отишъл пак на гробищата. И тая нощ дошли кукумявките и почнали да си говорят, а той се промъкнал пак под дървото.

— Е — рекла първата кукумявка, — ще си виеш ли гнездо?

— Какво ти гнездо? — казала втората. — Тук хората са без сърце. Миналата нощ, като летях да търся място за гнездо, видях един човек, който носеше на пазара кокошки, навързани за краката. Подобре в гората при Червен вятър, отколкото тук, при такива хора. Утре ще си отгледам пилци, а те ще вържат и мене, и тях — па ще ни изкарат на продан. Ще си вървя. А ти що намисли?

— Аз ще остана тук — рекла оная, — тук има и вода, па има и храна.

Додето кукумявките приказвали тъй, момъкът вързал единия край на коприненото кълбо за крака на оная кукумявка, която се готвела да се връща, и хванал конеца. Тя след малко полетяла, а той държал конеца хлабаво, та кълбото се размотавало при летежа ѝ, додето се размотало съвсем. Тогава той тръгнал по конеца: ходил, ходил, докато стигнал гората, дето живеел Червеният вятър. Стигнал там и легнал да спи под едно дърво. На дървото накацали птици и почнали да си говорят.

— Какво да правим? — рекло едно синигерче. — Червен вятър ми хвана тая нощ малките и ги отнесе на царкинята да ѝ ги сготви.

— Ох, и аз да се оплача! — казала една чучулига. — Той ми задигна яйцата заедно с гнездото.

— И на мене! И на мене! И на мене! — обадили се други птици.

— Ех, да имах сила — рекъл един кос, — бих го убил начаса! Стига да може някой да му отреже брадата, Червен вятър ще стане отведнъж слаб като дете. Всеки ще може да го убие.

— Добре — рекъл един славей, — но кой ще му отреже брадата? Моят кълвун е малък и тъп, не ще свърши тая работа.

— И моят! И моят! И моят! — обадили се другите птици. А един кълвач рекъл:

— Да кажем на орела; неговият кълвун е остър и силен.

— Но кой да му каже? — запитали птиците уплашено. — Който от нас и да се доближи до него, той ще го разкъса: няма дори да го изслуша.

Като рекли това, птиците се разлетели на всички страни, защото видели, че над дървото се вие орелът. Човекът станал и се запътил навътре в гората — да дири Червения вятър. След малко се зачуло бурно фучене из гората; клоните почнали да се превиват. Момъкът се покачил на едно дърво — да види какво е това. Едва се бил покачил на дървото, ето че се задал самият Червен вятър — дребен човек с голяма глава и дълга брада; лицето му било червено като пламък, а косата и брадата — зелени като трева. Той бил толкова силен, че повалял клони и цели дървета, а там, отдето минел, тревата оставала стъпкана, сякаш са я газили цели стада добитък. Момъкът седял на дървото и гледал оттам; като видял голямата сила на джуджето, той се уплашил и не се решил да слезе. Червеният вятър кръстосал гората, насъбрал пълни кошници с яйца и птиченца и се върнал. Когато джуджето се скрило в

гъстака, момъкът слязъл от дървото, тръгнал по утъпканото и така стигнал до една много голяма пещера. Там живеел Червеният вятър. Момъкът се скрил в един храсталак, тъкмо срещу входа на пещерата, и се притаил там. След малко от пещерата излязла хубава мома. Тя плачела. Косата ѝ била като злато, а очите — сини като езера. Тя седнала пред пещерата и почнала да нарежда тихичко, за да я не чуе Червеният вятър:

— Ох, аз клетата! От толкова време стоя затворена в тая проклета пещера, без да видя другиго освен тоя жесток и безсърдечен бяс! Колкото пъти се опитам да побягна, все ме хваща и връща в пещерата. Ох, аз клетата! Докога ще трябва да търпя това черно робство?

Като чул момъкът тия жалби, излязъл из храсталака и рекъл на момата:

— Баща ти ме е пратил, светла царкиньо, да те отърва от тоя насилник. Ти ми намери само един нож и ме отведи при него, когато спи.

Момата се израдвала, като видяла момъка и чула тия думи. Но тя все не вярвала, че някой може да убие Червения вятър.

— Недей, млади момко! — рекла тя. — Недей приближава пещерата, че той ще те види и ще те разкъса от гняв. Скрий се някъде надалеч и ела довечера, когато заспи. Щом видиш пред пещерата огън, ела. А сега си върви по-скоро, моля ти се — да те не види, че ще те погуби!

Като рекла това, царкинята се прибрала в пещерата, а момъкът се скрил вдън гората, за да чака нощта. Когато се мръкнало, пред пещерата пламнал буен огън. Тогава момъкът се промъкнал натам и видял, че момата го чака. Тя му дала знак да върви след нея. Тръгнали мълком и двамата. Пещерата била висока и широка. И там горяло огън. В дъното спял на дебела постелка от мъх Червеният вятър.

Момъкът се приближил до джуджето, но видял, че то е легнало на ножа си: нямало как да го измъкне, без да събуди джуджето. Тогава той си спомнил, че силата на Червения вятър била в брадата. Момъкът взел една пламтяща главня и я приближил до зелената брада, но тя не пламнала, както не би пламнала сочна трева. А от главнята припарило на джуджето и то скочило като ужилено, хвърлило се върху момъка и го омотало с въжета, па го вързало тъй, че той не можал да мръдне ни с

ръка, ни с крак. Сетне го ритнало — и той се намерил в дъното на пещерата. След това се обърнало към царкинята и рекло:

— Кой е тоя? За твое добро ли е дошъл, или за твое зло? Какво искаше да прави: тебе ли да убие, или мене?

— Не го знам — отвърнала царкинята. — Не е дошъл за мое зло. Тебе искаше да убие.

— Добре тогава. Нека полежи тук до утре. Ако иска да убие мене — няма да успее. Но ако ми беше казала, че идва да убие тебе, щях да го разкъсам, да го опека на тоя огън и да го изям. Аз тебе жала, а не себе си. Сега върви да спиш.

И той легнал до вързания, като уловил края на въжето и го навил около ръката си — да не би момата да го развърже. Цяла нощ момъкът не мигнал. Джуджето ставало час по час — да види там ли е царкинята: то се бояло — да не би момата пак да побегне. На сутринта Червеният вятър станал рано-рано, сритал вързания и му рекъл:

— Ти не дойде за добро при мене, но и от мене няма добро да видиш. Какво искаш: жив ли да те опека и да те изям, на късове ли да те насека, та да направя от месото ти пастърма, или да ми робуваш, додето си жив?

Момъкът си помислил:

„Ако не остана да му робувам, тоя злосторник ще ме убие: все едно е — дали ще ме сече, или пече. Ако ли се съглася да му стана роб, все може да се намери някоя леснина да се отърва и да измъкна оттук царкинята.“

И той рекъл:

— Искам да ти робувам до гроб.

— Добре — казал Червеният вятър. — Вземи сега тия два котела, та иди донеси вода от оня извор под планината: само той е отключен, другите са заключени. Но да не си помислил да бягаш, че ще те стигна веднага и тогава ще видиш мъки, каквито човешки ум не знае.

Момъкът взел котлите и отишъл на извора. Котлите били много големи; още като били празни, те били тежки, та едва се дигали, а като ги напълнил, не можал да ги подигне. Как да ги занесе чак до пещерата? Докато стоял и се питал какво да прави, зачул се гласът на Червен вятър:

— Хей, робе! Скоро донеси котлите! Какво още се бавиш?

— Ида, ида! — извикал момъкът.

В това време прилетели няколко врани да пият вода. Те почнали да си приказват.

— Тоя е новият слуга на Червения вятър — казал един гарван.

— Добър човек изглежда — рекла една врана. — Червеният вятър не ни даваше да се доближим до извора, а този ни не пъди. Само му се чудя как ще дигне тия големи котли.

— Да знае — рекъл друг гарван, — да откъсне един стрък от онова цвете, дето расте край големия дъб, и да го изяде — ще му дойде сила като на исполин.

Момъкът това и чакал. Той се затекъл до дъба и хапнал един стрък от цветето. В това време долетял Червеният вятър, почнал да го бие с бич и да вика:

— Хайде бе, робе! Дигай котлите по-скоро, че ще те удавя в извора! Хайде, какво гледаш такъв?

— Какво ще гледам? — почнал момъкът. — По сила ли ми е да нося тия котли? Аз не съм ситен като тебе. Ако ми ги подигнеш, да ги нарамя на една кобилица, ще ги занеса.

Джуджето се зарадвало, че оня му хвали силата, и му подигнало котлите. Момъкът ги нарамил с кобилицата и ги понесъл. Като стигнал в пещерата, Червеният вятър го накарат да насече дърва, да стъкне огън и да стотви. Цял ден го карал на работа: един миг му не дал да си почине. Робът се престорил на съсипан от работа, за да не разбере джуджето, че е добил сила от онова цвете. Вечерта, когато Червеният вятър заспал, момъкът се надумал с царкинята да го убият. Но тъкмо се помъчил да му измъкне ножа, оня се събудил и разбрал работата.

— Ти още ли ми мислиш зло? — рекъл му той. — Ще те науча аз да бъдеш кротък като агне.

И взел една тежка желязна верига, оковал в нея роба и го хвърлил в дъното на пещерата, а после заспал. Момъкът разбрал, че оня е два пъти по-силен от него и че със сила не ще може да го убие. На другата заран Червеният вятър му рекъл:

— Ще станеш да отидеш през три планини отук. На седем места река ще газиш. Сто села ще минеш. На четвъртата планина живее една страшна ламя. Ти ще влезеш в нейната пещера и ще намериш едно живо дърво, което само пее, само играе. От него ще ми откършиш един клон и ще ми го донесеш.

Тръгнал робът на път. Ходил, ходил — а пътят се не свършва. Минал едната планина, втората, третата; на седем места газил река, сто села отминал и най-сетне почнал да възлиза по четвъртата планина. Съсипал се от ход. Седнал на едно място да си почине. Гледа — един старец върви по пътя, навежда се, рови в тревата с тоягата си, сякаш търси нещо. Момъкът станал, та отишъл при него.

— Добър ден, дядо! Що търсиш?

— Добър ден, синко! Огнилцето ми падна тука някъде: него търся. Па нали недовиждам от старини, не мога да го намеря.

Момъкът се разтърсил наоколо и намерил огнилото на стареца. Дал му го. Старецът чатнал с кремъка, запалил си лулата и попитал момъка:

— Накъде си тръгнал, сине?

— Отивам в пещерата на ламята, дядо. Праща ме Червеният вятър да му откърша един клон от живото дърво.

— Тежко ти и горко! — съжалил го старецът. — На лош господар си попаднал. Но ти знаеш ли какво да направиш? Като се върнеш при него, изварди го, когато е заспал. Той има на тила си, под косата, едно око, с което гледа, когато спи. Промъкни се до него и му забий в тила една запалена главня. Тогава ще ослепее с трите си очи. А сетне му отрежи брадата: там му е силата.

— Това добре, дядо — казал момъкът. — Но как да взема клон от онова дърво, дето е в пещерата? Няма ли да ме изяде ламята?

— И то си има леснината — рекъл старецът. — Пред пещерата пазят един лъв и един слон. Пред лъва има сложено сено, а пред слона — месо. Ти вземи месото, та го сложи пред лъва, а сеното дигни, та го дай на слона; те ще почнат да ядат — и ти влез, та си откърши един клон от дървото. Но трябва да знаеш, че това дърво е езикът на ламята. Когато тя отива някъде, простира подземи езика си и в пещерата се показва това дърво. Като откъртиш клона, ще я заболи и тя ще те подгони. Щом я чуеш, че иде, ти речи: „Скрий ме, дръвце, да не ме види никой!“ — и клончето ще те направи невидим. Като отмине ламята, ти речи: „Понеси ме, дръвце!“ — и то ще те дигне, та ще те отнесе, дето си искаш.

— Много ти благодаря, дядо — рекъл зарадван момъкът. — Жив да си, да векуваш!

Старецът си тръгнал из гората, а момъкът се запътил за пещерата. Пред нея излезли един лъв и един слон — силни, страшни и едри. И лъвът, и слонът заревали, като усетили, че се приближава човек, но момъкът грабнал месото и го хвърлил на лъва, а сеното — на слона. Те почнали да ядат, а той влязъл и се почудил: то не било пещера като пещера, а цял дворец. Минал през един чертог и стигнал до висока черна врата. Там се обадил някакъв глас:

— От толкова години никой не ме е изтрил.

Момъкът съблякъл дрехата си и се запретнал да трие вратата от праха. След като я изтрил, вратата сама се отворила и той влязъл. Пред него се изправила висока стълба. Отляво и отдясно на стълбата шуртял по един извор. И там се чул глас:

— От толкова години никой не ме е измил.

Момъкът пак си съблякъл дрехата, накуснал я във водата и умил стълбата. Тя лъснала, сякаш се засмяла от радост. Като се качил на стълбата, момъкът стигнал до друга врата. На нея висели две саби. И тук се чул глас:

— От толкова години никой не ни е извадил из ножниците.

Момъкът извадил сабите из ножниците; те били ръждясали; изтрил ги с дрехата си и ги пъхнал отново в ножниците, па ги закачил на вратата. Тогава вратата се отворила сама и той влязъл. Открила се широка градина, сред която расло чудното дърво. То било червено като корал. Колкото листа имало, толкова различни песни се чували. Драго било на момъка да слуша песента му. Дървото само пеело и само играело. Той си откършил най-големия клони в същия миг се раздал страшен вик, сякаш колят някого: това било писъкът на ламята; заболял я езикът, когато момъкът откъснал пеещия клон. Като се чул викът, вратата се силно отворила и човекът излязъл из градината. Загърмял гласът на ламята:

— Остри саби, мои слугини, заколете тоя, който влезе!

А сабите се обадили:

— Ти, наша господарке, от толкова години не си ни чистила и бърсала, дори от ножниците не си ни вадила, а тоя човек дойде, изтегли ни, изтри ни ръждата и пак ни закачи. Не можем да го заколим.

Момъкът стигнал до стълбата. И там се чул глас:

— Стълбо, мраморна стълбо, хубава моя вярна слугиньо, срини се, та затрупай тоя, който влезе!

А стълбата рекла:

— Ти, моя ленива господарке, от сума години не си ме мила, та бях цялата в кал, а тоя, който влезе, ме изми с чиста вода, обърса ме с дрехата си и аз блеснах като огледало. Не ми дава сърце да го затрупам.

Човекът стигнал до външната врата. Гласът на ламята отново прогърмял:

— Моя черна врато, моя вярна слугиньо, затвори се, та притисни тоя, който влезе! Ще те наградя: с масло ще те намажа — да лъщиш като злато.

Но вратата се обадила:

— Лъжеш ме, моя ленива господарке: не ти вярвам. Толкова години съм ти пазила двореца, а ти дори веднъж не ме избърса; дойде тоя човек и ме почисти с дрехата си: как да го притисна, като ми направи това добро?

Вратата се отворила и момъкът минал. Най-сетне и пред пещерата се чул гласът на ламята:

— Ти, лъве, и ти, слоне, мои силни и мъдри стражи, спуснете се, та разкъсайте тоя, който влезе! Ще ви наградя: на тебе, лъве, ще хвърля цял вол, а на тебе, слоне — цяла купа сено.

Ала и животните не повярвали.

— Лъжеш ни, господарке — рекли те. — От толкова време ти служим, а ти все даваш на тоя, който яде месо, сено, а на оня, който пасе сено, месо. А тоя човек дойде, даде сеното на тоя, който пасе сено, а месото — на оня, който яде месо. Как да го разкъсаме? Сърце ни не дава да му сторим зло.

Тогава самата ламя засъскала и си показала главата изпод пещерата. Момъкът рекъл:

— Мило дръвце, скрий ме!

И пеещото дърво го направило невидим. Ламята търсила момъка, но не могла да го намери никъде. Сетне той рекъл пак на дървото:

— Мило дръвце, понеси ме!

И дървото го грабнало, та го понесло по-силно от вятъра. След малко момъкът се намерил пред пещерата на Червения вятър. Джуджето много се зарадвало, че робът му донесъл дървото, сложило го сред пещерата, но дървото нито пеело, нито играело.

— Защо това дърво нито пее, нито играе? — разсърдил се Червеният вятър. — Ти не си откършил клон от дървото в пещерата на ламята. Това дърво е друго. Онова дърво само пееше и само играеше.

— И това пее и играе — рекъл момъкът, — но трябва кротко да му се каже.

И като се обърнал към дървото, рекъл му с кротък глас:

— Мило дръвце, попей малко и поиграй!

И дървото почнало тозчас да пее и да играе. То пеело толкова хубаво, че джуджето се унесло и заспало. Тогава момъкът грабнал една главня и я забил в тила му. Ослепели и трите очи на Червения вятър. Джуджето побесняло от болки. Почнало да се мята насам-натам и да пипа, за да намери момъка. Но той се бил скрил в един кът и когато Червеният вятър почнал да се тръшка на пода от болки, измъкнал му ножа и му отрязал брадата. Джуджето подскочило да го улови, но веднага политнало и паднало; силата му се изгубила; момъкът му забил ножа в гърдите и го убил. Като видяла момата тая хитрост и това юначество на момъка, тя се хвърлила от благодарност да му целува ръцете и нозете.

— Отсега — рекла тя — ти ще бъдеш мой, а аз — твоя.

— И аз това исках — казал той. — Затова дойдох в тая страшна планина — да те отърва от жестокото джудже. Сега и двама сме свободни. Хайде да вървим при баща ти!

Той прегърнал царкинята, яхнал се на дървото и рекъл.

— Понеси ни, дръвце!

И дървото ги дигнало, та ги отнесло при царя, бащата на момата. Той ги приел с голяма радост. Направили весела сватба; момъкът му станал зет. Още на другия ден след сватбата царският зет рекъл на тъста си:

— Да идем сега да се бием с оня цар, комуто открих голямото имане, и да му го вземем.

Невястата почнала да им се моли — да се не бият, а да си стоят вкъщи.

— Защо ви е това имане? — казала тя. — И без туй всичко си имаме: за нищо не ни е жадна душата. Стойте си тука!

— Не може — думал младоженецът. — Тоя цар трябва да бъде наказан: той е заклал баща ми. Но преди да влезем с него в бой, аз сам ще ида в двореца — да си поискам дела от имането. Ако ми го не даде,

тогава ще водим война. Отишъл царският зет при сребролюбеца цар и му рекъл:

— Честити царю, имаш много здраве от моя тъст, царя на съседната земя. Той поръча да отведе при него баща ми; едно време го бях пратил да ти иска крина жълтици от съкровището на цар Соломона; научих се, че си го затворил. Жив и здрав го искам.

Царят и тия край него се уплашили много; почудили се какво да правят. Мислили, мислили, па рекли:

— Твоят баща, доколкото помним, умря в тъмницата. Нашият закон казва, че за човек, умрял в тъмницата, не отговаря никой.

— Добре — казал момъкът. — А нашият закон казва пък, че ако някой невинно затворен умре в тъмницата, тоя, който го е затворил, плаща на сина му толкова жълтици, колкото тежи главата на мъртвеца.

Царят се съгласил. Отишли хора, та изровили трупа на бащата и донесли главата му. Тур или я на едната страна на везните, а на другата сипали куп жълтици. Къпонът с главата се не дигнал. Удвоили златото; къпонът се не мръднал. Утроили го, учетворили го, удесеторили го — пак се не подишал къпонът. Всички се зачудили каква ще да е тая работа. Везните се препълнили. Взели по-големи. Пак се не дигал къпонът с главата. Още по-големи везни взели. Сложили товар злато, пет товара, десет — пак не мръднало блюдото. Турили всичкото намерено злато — триста товара, но везните все не се изравнявали. Събрало се всичко умно, мъдро и учено — да види тая работа; никой не можал да разбере защо се не уравняват везните. Най-сетне царският зет рекъл:

— Аз да ви кажа защо не мръдва блюдото.

Всички рекли из един глас:

— Ако откриеш каква е причината, отсега вече тебе ще имаме за цар.

И сам царят казал:

— Мъдри думи рекохте. И аз съм съгласен да сляза от престола, стига да познаеш коя е причината.

А момъкът рекъл:

— Дайте ми една кърпа — да ви кажа!

Донесли му една кърпа, той превързал с нея очите на мъртвата глава, па казал на царедворците:

— Теглете сега!

Сложили главата на везните и сипали на другото блюдо две кила жълтици. Везните се изравнили. Всички се почудили.

— Защо — рекли — сега с две кила се изравниха блюдата, а по-преди не можеха да се изравнят и с триста товара?

— Защото — казал той — сега очите са вързани, а по-преди гледаха. Додето гледат на човека очите, те се не напълват със злато. Туряй товари връз товари: все му не стигат, все му са малко. Защо се чудите? Не виждате ли тоя ненаситен цар: триста товара злато му дадох, а нему се досвидя за една крина жълтици, та дори счупена пара ми не даде. И той ще се насити — когато му се затворят очите.

Всички, които били там, укорили сребролюбивия цар и в един глас отсъдили, че той не е достоен за престол. Оттогава момъкът станал цар на оная земя и управлявал толкова мъдро, колкото били мъдри и думите му, когато мерили главата на убития му баща.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.